

Nepalski anarhisti o rušenju vlade

Klasna solidarnost je prevela intervju sa grupom nepalskih anarhista o narodnom ustanku koji je zahvatio ovu dalekoistočnu zemlju u septembru. Intervju je originalno uradio anarhistički kolektiv [CrimethInc](#), a možete ga pročitati u nastavku.

U Nepal u je početkom septembra 2025. godine protestni pokret prerastao u spontani ustanak kao odgovor na policijsko nasilje, kulminirajući paljenjem zgrade parlamenta, brojnih državnih institucija, policijskih stanica, sedišta političkih partija i vila političara. U roku od dan i po, premijer Khadga Prasad Oli pobegao je iz zemlje, a vlada se raspala. Ali rušenje vlasti bilo je tek prvi čin mnogo duže borbe jer unutar samog pokreta danas se prepliću monarhisti, neoliberali i radikalni levičari, svako sa svojom vizijom budućnosti Nepala. Da bismo bolje razumeli pozadinu ustanka i odnose snaga unutar njega, CrimethInc je razgovarao sa kolektivom Black Book Distro, anarhističkom bibliotekom i izdavačkom grupom iz Katmandua.

Ustanak u Nepal u deo je šireg talasa pobuna koji poslednjih godina potresaju Aziju. Taj lanac iskri može se pratiti od svrgavanja predsednika Šri Lanke 2022. godine, preko ustanka u Bangladešu 2024, pa do pobune u Indoneziji u avgustu 2025, a da ne pominjemo još uvek aktivan građanski rat u Mjanmaru. Nakon pada nepalske vlade, masovni protesti izbili su i na Filipinima. Svi ovi pokreti nastali su iz zajedničkog iskustva duboke ekonomske nejednakosti i izneverenih obećanja političara.

Saučesništvo institucionalizovanih komunističkih partija u masakru koji je zapalio iskru ustanka trebalo bi da posluži kao opomena svima koji sebe smatraju revolucionarima: nemoguće

je rešiti probleme kapitalizma oslanjajući se na nasilje države, čak i ako u imenu vaše partije stoji „komunistička“. Krize koje kapitalizam proizvodi zahtevaju mnogo dublje promene od onih koje se mogu sprovesti kroz policijsku silu ili reformističke politike unutar državnih institucija moći.

Isto tako, ovaj ustanak treba da bude upozorenje političarima i policijama širom sveta koje veruju da mogu nekažnjeno da pljačkaju i zastrašuju. Danas ih novac možda štiti od posledica njihovih dela, ali sutra ništa nije zagarantovano. Nijedna od ovih pobuna još nije ostvarila sve svoje ciljeve, ali svaka od njih nosi lekcije za ljude širom sveta koji se bore protiv oligarhije i državne represije.

Predstavite nam svoj kolektiv. Ko ste vi i čime se bavite?

Mi smo Black Book Distro, anarhistički kolektiv i biblioteka sa sedištem u Katmanduu. Posvećeni smo radikalizaciji kroz obrazovanje o istoriji levice i kroz aktivno učešće u narodnim borbama i pokretima koji su u skladu s našim ciljevima, kao što su protesti generacije Z, pokret Meter Byaj protiv lihvarskih kredita i Guthi pokret za očuvanje zajedničkih zemljišta i religijskih fondova. Razgovaramo sa vama iz perspektive anarhističkog pokreta koji deluje pod represijom neuspešnog i korumpiranog „komunističkog“ režima i Kongresa.

Dajte nam kratak pregled društvenih pokreta i borbi u Nepal tokom poslednjih decenija. Koji su glavni problemi koji izazivaju nemire?

Posle maoističke revolucije Nepal je prošao kroz više talasa društvenih, ekonomskih, geografskih i političkih potresa. Najvažniji problemi ostaju duboko ukorenjena diskriminacija po kastama, smrtonosna epidemija trgovine radnicima migrantima izazvana nedostatkom prilika kod kuće, česti granični sukobi sa našim nuklearnim susedima i toliko otvorena politička korupcija da je omogućila zastrašujući povratak monarhističkih ideja.

Narodni pokreti koji su obeležili poslednje decenije uključuju borbu Madesha za prava i dostojanstvo, proteste protiv pandemijske korupcije pod sloganom „Dosta je“, nacionalne sporove oko pograničnih oblasti kao što je Lipulekh, štrajkove glađu doktora KC-a za reformu zdravstvenog sistema, otpor lihvarskim hipotekarnim kamatama i odbranu zemljišta autohtonog naroda Nevar. Sve te borbe proističu iz složenog društvenog tkiva koje i dalje u velikoj meri oblikuje patrijarhat, kastinski sistem i religija, dok se istovremeno, makar formalno, promovišu ideje o političkom predstavništvu, slobodi izražavanja, ekonomskim pravima i federalizmu.

Glavne političke snage su Kongres, Maoisti, marksisti-lenjinisti i razne monarhističke frakcije. Ispod njih deluju nezavisne omladinske grupe, levičarski kolektivi i organizacije autohtonih zajednica. Tradicionalno, većinu protesta organizovale su ili kontrolisale partije, ali poslednjih godina sve više niču spontani omladinski i lokalni pokreti koji deluju nezavisno, uključujući i nedavni ustanak generacije Z.

Kako razumete ciljeve učesnika u ovom ustanku? Da li unutar pokreta postoje različiti, pa i suprotstavljeni pravci?

Trenutni pokret generacije Z korene ima u omladinskom ustanku „Dosta je“ iz 2019. godine, koji je tražio socijalnu pravdu i ekološku odgovornost tokom pandemijske korupcije i rasipanja javnih sredstava. Taj prvi talas činili su nezavisni omladinski kolektivi, obični građani, liberali i levičari, bez centralnog vođstva. Od tada je vlast sve više pojačavala nadzor interneta i represivne mere prema mladima, čime je sama dodatno podgrejala pokret koji je postao ono što danas vidimo.

Njihovi glavni zahtevi su sloboda izražavanja, borba protiv korupcije i puna odgovornost vlade, bez učešća bilo koje političke partije. Ustanak je izbio kada su policajci otvorili vatru na mirne demonstrante, među kojima su bili i studenti inspirisani filozofijom iz anime serije *One Piece*. Taj događaj

izazvao je talas ogorčenja i solidarnosti širom zemlje, a piratska zastava iz serije postala je simbol otpora protiv autoritarnog poretka.

Ustanak je bio decentralizovan i spontan, kulminirajući u paljenju parlamenta, većine vladinih kancelarija, kuća političara, policijskih stanica i sedišta partija, čime je vlada srušena za manje od 35 sati. Unutar pokreta postoje različite struje: monarhisti koji žele povratak kralja, centristi koji priželjkuju novu neoliberalnu vlast i radikalna levica koja se zalaže za istinski federalizam, sekularizam i uključivanje marginalizovanih zajednica u politički život. Ta raznolikost ciljeva odražava složenu društvenu strukturu Nepala i napetosti između različitih slojeva pobune i njihovih aspiracija.

Komunističke partije u Nepal u vodile su dugogodišnju borbu pre nego što su 2006. došle na vlast. Čini se da su unutrašnji sukobi unutar revolucionarnog pokreta doveli do brojnih kompromisa između komunista i nepalske vladajuće klase. Kako su ti kompromisi uticali na nepalsko društvo, naročito na radikalne pokrete odozdo, sindikate i druge organizacije koje su učestvoval u borbi?

Maoistički ustanak izrastao je iz otpora protiv sistema poznatog kao Panhajjat, feudalnog poretka u kojem su zemljoposjednici iz viših kasta, u savezu s monarhijom, decenijama tlačili narod. Međutim, kada su maoisti došli na vlast, mnogi njihovi lideri napustili su revolucionarne ciljeve i počeli da prihvataju kapitalističke prakse koje neverovatno liče na isti sistem koji su tvrdili da su uništili. Da bi sačuvali vlast, oni su se kompromitovali povezivanjem sa starim strukturama moći, što je njihovu revoluciju pretvorilo u svoju suprotnost.

Takvi kompromisi uništili su njihovu verodostojnost. Danas ih narod vidi ne kao revolucionare, već kao obične korumpirane političare. U isto vreme, zločini i zloupotrebe vojske i

policije ostali su nekažnjeni, a žrtve s obe strane nikada nisu dočekale pravdu. Taj gubitak poverenja u levicu otvorio je prostor za povratak monarhističkog pokreta, koji se sada predstavlja kao moralna i patriotska alternativa.

Zbog toga je čak i pokret generacije Z zabranio učešće političkih partija i sindikata u svojim redovima, plašeći se da bi ih korumpirane strukture preuzele i zloupotrebile. S jedne strane, to je zaštitilo autentičnost pokreta, ali s druge je otežalo organizovanje iskrenih levičarskih snaga koje teže stvarnim promenama. Ipak, anarhistički pokret u Nepal u tiho jača i dobija sve više prostora, uprkos tome što ga mnogi još uvek pogrešno poistovećuju s haosom.

Kako je nastala sadašnja vladajuća koalicija? Koje su razlike između dve komunističke partije i kakvu ulogu ima Kongresna partija?

Vladajuća koalicija nastala je nakon završetka građanskog rata, u pokušaju da se obezbedi parlamentarna većina u izuzetno podeljenom višepartijskom sistemu. Međutim, obe komunističke partije su se u međuvremenu potpuno kompromitovale. I jedni i drugi prihvatili su korupciju, klijentelizam i kapitalističku praksu, pa se danas jedva razlikuju od ostatka političke elite.

UML, odnosno Komunistička partija Nepala (Ujedinjeni marksisti-lenjinisti), trenutno je organizovanija od ostalih, ali ništa manje korumpirana. Zbog zloupotrebe komunističke retorike i istorije izdaje, njihovi članovi danas su često predmet podsmeha. Kongresna partija, s druge strane, koja je nekada igrala važnu ulogu u rušenju Rana režima i feudalnog sistema, danas predstavlja vodeću neoliberalnu snagu u državi.

Tokom godina, sve tri velike partije formirale su i razarale međusobne saveze u zavisnosti od trenutnog interesa: 2008. godine maoisti i marksisti-lenjinisti udružili su se kako bi porazili Kongres, dok su 2024. Kongres i lenjinisti udružili

snage protiv maoista. Nekadašnje ideološke razlike potpuno su nestale. U očima naroda, sve te stranke danas su isti licemerni aparat vlasti.

I Indija i Kina članice su moćnog saveza BRICS. Kako to utiče na obične ljude u Nepal? Koje grupe pokušavaju da iskoriste pad vlade za svoje interese?

Uticaj BRICS-a na svakodnevni život u Nepal još uvek nije jasan, a političke i intelektualne elite u zemlji su podeljene. Jedni vide BRICS kao priliku da se smanji američki uticaj i dominacija Zapada, dok drugi smatraju da je to tek produžena ruka kineskog autoritarizma. Vlada Nepala pažljivo prati odnose između Indije i Kine i još nije odlučila da li će se priključiti savezu.

Ipak, jedno je sigurno: nijedna politička odluka u Nepal ne donosi se bez učešća indijske obaveštajne službe RAW. Moguće je da i CIA ima ulogu, kao što je to bilo u mnogim drugim delovima sveta. Najveća opasnost u ovom trenutku dolazi od monarhističkih frakcija koje bi, uz podršku Indije i desničarskog hindu nacionalizma, mogle ponovo doći na vlast. Takođe, postoji rizik da se stara politička elita jednostavno vrati na scenu pod novim izgovorima, bez stvarne promene. Vojni udar bio je realna pretnja, ali se, na sreću, nije dogodio.

Nepal je zemlja bez izlaza na more, ekonomski i društveno zavisna od Indije, ali poslednjih godina sve više ulaže i Kina. Kako taj odnos između dve sile utiče na Nepal?

Nepal se nalazi između dva nuklearna diva, Indije i Kine, i time je postao svojevrsna arena u kojoj se njihova rivalstva prelivaju jedno preko drugog. Dok Indija i Kina zaoštravaju svoje ekonomske i političke sukobe, Nepal pokušava da održi ravnotežu, ali mu je manevarski prostor vrlo ograničen. Indija je 2015. godine, neposredno posle razornog zemljotresa, uvela blokadu goriva, koja je bila očigledan čin političkog

pritiska, povezan sa podrškom koju je davala pokretu Madeshi. Kina, s druge strane, koristi svoj uticaj da pritisne nepalsku vladu da suzbije proteste u vezi sa Tibetom.

Zbog kulturnih veza i otvorenih granica, Indija ima jači neposredni uticaj, dok Kina deluje kroz ulaganja u infrastrukturu i projekte u okviru inicijative „Pojas i put“. Ti projekti, autoputevi, industrijski koridori i mostovi u očima mnogih Nepalaca predstavljaju šansu da se zemlja oslobodi ekonomske zavisnosti od Indije, makar delimično. Za sada su obe sile izbegavale otvoreni sukob, ali Nepal ostaje uvučen u njihovu neprekidnu borbu za prevlast.

Mnogi zapadni levičari veruju da su ustanci u Nepalu i Indoneziji, budući da se dešavaju u zemljama koje imaju odnose i sa Kinom i sa SAD-om, zapravo „obojene revolucije“ koje podržava CIA. Kako odgovarate na te tvrdnje?

Takve tvrdnje potpuno potcenjuju stvarni gnev i patnju nepalskog naroda. Istina je da su i Indija i Kina, pa i SAD, uključene u političku dinamiku regiona, ali svesti ovaj ustanak na „projekat stranih sila“ znači ignorisati desetine godina nepravde i korupcije koje su dovele do eksplozije. Milioni ljudi izašli su na ulice i spalili zgrade parlamenta, vladine kancelarije i domove političara ne zato što im je to naredila neka strana služba, već zato što su im životi uništeni sistemom koji ne prestaje da ih ponižava.

Nazivati to „obojenom revolucijom“ znači poništiti smisao narodne borbe i delegitimisati globalnu solidarnost među potlačenima. Aktivisti iz Bangladeša, Indonezije i Šri Lanke međusobno podržavaju svoje borbe i ne nazivaju ih stranim projektima. Ovo je ustanak naroda rođen iz iskustva nepravde, ne iz kalkulacija obaveštajnih službi. Ako su ove pobune „obojene revolucije“, onda bi i Arapsko proleće i Black Lives Matter bile to isto. Vreme je da zapadna levica počne da podržava ove ustanke a ne da ih delegitimiše.

Koje veze vidite između ustanka u Nepal u i prethodnih pobuna u Šri Lanki, Bangladešu i Indoneziji? U kojoj meri su one uticale na način na koji je nepalski narod zamišljao sopstvenu pobunu?

Sve te pobune imaju mnogo zajedničkog: korupciju, autoritarne režime, nepotizam, cenzuru i jako strano mešanje. I Šri Lanka, i Indonezija, i Nepal imaju istoriju komunističkih pokreta i sve tri zemlje dele razočaranje u ono što je od tih pokreta nastalo. Zanimljivo je da i Nepal i Indonezija imaju aktivne anarhističke scene i da je anime serija *One Piece* u obe zemlje postala simbol borbe protiv autoritarizma. Mladi u obe zemlje u njoj vide priču o slobodi, zajedništvu i pobuni protiv tiranije.

Glavna razlika je u tome što su u Nepal u komunisti uspeli da dođu na vlast i da zatim izdaju sopstvenu revoluciju, dok su u Šri Lanki i Indoneziji njihovi pokreti ugušeni pre nego što su dosegli političku moć. Taj osećaj izdaje duboko je oblikovao nepalski ustanak, on nije bio samo protiv korumpirane vlasti, već i protiv izneverenih ideala levice.

Na osnovu vašeg iskustva, kakav savet možete dati ljudima koji se danas, u drugim delovima sveta bore u okviru organskih pokreta odozdo?

Efikasan otpor mora da kombinuje obrazovanje, agitaciju i spremnost na spontanu masovnu pobunu. Ljude treba pripremiti da, kada vlast padne, pokret ne preuzmu kapitalističke sile koje će pokušati da obnove stari poredak. Ustanak u Nepal u pokazao je koliko je važno imati jasan plan za dan posle. Naš narod je pokazao ogromnu hrabrost i odlučnost, rušio je simbole represije i fizički se suprotstavljao vlasti, ali nismo imali spremne strukture koje bi preuzele brigu o društvu nakon pada režima.

Do sada su se naši naponi uglavnom svodili na obrazovanje i proteste, bez vizije o tome kako izgraditi novo, slobodno

društvo. Naš savet drugovima širom sveta glasi: ne pripremajte se samo za pobunu – pripremajte se i za život posle nje, za obnavljanje društva bez hijerarhije i tlačenja.

Šta danas rade anarhisti i antiautoritarne grupe u Nepal u? Kako ih ljudi spolja mogu podržati?

Anarhističke i antiautoritarne grupe u Nepal u organizuju radionice, tribine, filmske projekcije, muzičke događaje i izložbe, ali i direktne akcije na ulicama. Većina kolektiva funkcionise bez hijerarhije, kroz otvorene razgovore čak i sa komunistima koji iskreno teže egalitarnom društvu. Mi verujemo da je solidarnost unutar levice važnija od ideološke čistoće i da se ljudi ne mogu procenjivati po etiketama, već po delima.

Ono što svet može da uradi jeste da širi svest o kršenju ljudskih prava u Nepal u, o ubistvima najmanje sedamdeset dvoje demonstranata, uglavnom mladih, koji su ubijeni zato što su tražili kraj korupcije i autoritarizma. Odgovorni moraju da odgovaraju, a pravda ne sme više da čeka.

Želite li da pošaljete završnu poruku?

Da. Želimo da podsetimo ljude da vandalizam i paljenje nisu puka destrukcija, već izraz decenijama potiskivanog gneva. Oni koji osuđuju narodni bes, zaboravljaju da su vlasti ubile našu decu. Oni koji govore da je pljačka pogrešna, zaboravljaju da su to činili obični radnici i srednja klasa, ljudi koji nikada nisu mogli da priušte stvari koje im reklame svakodnevno nameću. Supermarketi i hoteli imaju osiguranje, ali roditelji ubijenih nemaju ništa. Taj bes je moralna reakcija na nepravdu, ne zločin.

Fusnote

- **Meter-byaj** je oblik lihvarskog kreditiranja sa ekstremnim kamatama, protiv koga se vodi višegodišnji protestni pokret.
- **Guthi** je tradicionalni sistem zajedničkih zemljišta i

fondova za održavanje hramova i javnih prostora, karakterističan za narod Nevar u Katmanduu.

- **Maoistička revolucija** odnosi se na građanski rat koji je trajao do 2006. Godine.
- **Pokret Madeshi** bori se za prava Madesha, Tarua, muslimanskih i Džandžati zajednica u Nepal u (najaktivniji 2007, 2008. i 2015).
- **Lipulekh** je himalajski prevoj između Indije i Tibeta, pod kineskom upravom, na koji Nepal polaže pravo.
- **Dr. Govinda KC** je hirurk i aktivista koji je do sada izveo 23 štrajka glađu zahtevajući reformu zdravstvenog sistema.